

บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์
ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*

THE ROLE OF COMMUNITY DEVELOPMENT BASED ON THE PRINCIPLES
OF SANGAHAVATTHU-DHAMMA OF MONKS IN HUAI YANG THON
SUBDISTRICT, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระอธิการมานะ ฐานธมโม, พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน),
พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก

Phra Atikan Mana Thanadhammo, Phrawachirawatee (Kla Weeraratano),
Phrakrupalad Suravut Sirivaddhako
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการปฏิบัติของบทบาท 2. เปรียบเทียบบทบาท และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนในตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 366 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพมีใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีผลให้การ

ปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรคขาดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน

คำสำคัญ: บทบาทการพัฒนาชุมชน; สังคหัตถุธรรม; พระสงฆ์

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of practice regarding the community development roles of monks based on the principles of Sangahavattu-dhamma (virtues for social integration), 2. compare such roles based on personal factors, and 3. identify problems, obstacles, and offer recommendations for enhancing the role of monks in community development in Huai Yang Thon Subdistrict, Pak Tho District, Ratchaburi Province. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative component involved a survey of 366 local residents using questionnaires, with data analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants and content analysis within the relevant context.

The results revealed that: 1. The overall level of the monks' role in community development based on Sangahavattu-dhamma was rated as high, with a mean score of 4.02. 2. Comparative analysis showed that gender had no significant impact on the perceived role of monks, leading to the rejection of the hypothesis. However, factors such as age, education level, occupation, and monthly income showed statistically significant differences at the 0.01 level, supporting the research hypothesis. 3. Major obstacles included a lack of innovation and creative practices in community

development. The key recommendation was to promote the involvement of monastic organizations in supporting the use of beneficial technologies to enhance and preserve local wisdom as a foundation for sustainable development.

Keywords: Community Development Role; Sangahavatthu-Dhamma; Buddhist Monks

บทนำ

สภาวะชุมชนไทยปัจจุบัน ได้นำแนวคิดพัฒนามาจากคำว่า Development ซึ่งเป็นคำของชาวตะวันตกมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน (Complexity) ในด้านของเงื่อนไข เหตุปัจจัยหากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเหตุปัจจัยในเงื่อนไขให้รู้เท่าทันแล้ว คงยากที่จะแก้ปัญหาของสังคมของชุมชน อย่างที่เคยนำไปบรรยายในหลาย ๆ ที่ว่า ในสังคมเรามีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เศรษฐกิจ ระเบิด สักลุ่มสลาย การศึกษาสับสนวุ่นวาย พัฒนาเลื่อนลอยค่านิยมแบบคอบริโภค อยู่ในโลกเสมือนจริง หลงสิ่งเสพติดเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ปัญหาทุกภาคส่วนเข้าไป มีบทบาทช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป พระสงฆ์นั้นก็ใช้องค์กรหนึ่งที่ได้เข้าไป มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เกิดภาวะที่สมดุลในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ (พระมหากิตติ สุจิตโต, 2555)

โดยหน้าที่คณะสงฆ์อำเภอปากท่อ มีบทบาทหน้าที่สำคัญกับชุมชนมากในทาง การจัดการโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เช่น การสอนศีลธรรมในโรงเรียน บวชสามเณรภาคฤดูร้อน บวชชีพราหมณ์ จัดโครงการ ปฏิบัติธรรมตามวันสำคัญของพระพุทธศาสนา แจกทุนแก่นักเรียน เป็นต้น เพื่อเป็นการ ส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนและก่อให้เกิดความสามัคคี อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบ เรียบร้อยแต่การปฏิบัติงานศาสนกิจนั้นอาจจะขาดไปบ้างในบางด้าน แต่คณะสงฆ์อำเภอ ปากท่อได้ตระหนักหรือเน้นในการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน และบางครั้งพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วม การกระทำนั้นมิได้เป็นกิจที่สงฆ์ควรเข้าไปช่วยเหลือ หากแต่พระสงฆ์มองเห็นถึงปัญหา จึงได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือกับชุมชนในจำเพาะกรณี และการที่พระสงฆ์ได้เข้าไปเป็น การให้นโยบายและให้กำลังใจต่อการรวมกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการเท่านั้น มิได้เข้าไปจัดการบริหารเสียเอง แต่เพื่อเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันให้กับชุมชน และเป็นการสำรวจความต้องการของชุมชน เพื่อพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการ

พัฒนาชุมชนทั้งนี้ เพื่อเป็นการบูรณาการในชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน, 2567)

ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ประชาชนในเขตตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ ยังไม่สามารถที่จะเห็นภาพการพัฒนาได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรีขึ้น เพื่อศึกษาบริบทบทบาทหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรีจากปัญหา อันจะเป็นแนวทางสำคัญให้พระสงฆ์ในปัจจุบันเข้าไปมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสนับสนุนพัฒนาชุมชนให้เกิดเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนถาวร โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำและเป็นฟันเฟืองใหญ่ในการพัฒนาชุมชนในเขตตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ไปรับประยุกต์ใช้กับพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในสถานที่อื่น ๆ ให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติของบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ประชากรเป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 4,212 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 366 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ **ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี		ระดับความปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน	4.01	0.45	มาก
2	ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน	4.03	0.46	มาก
3	ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.00	0.47	มาก
4	ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน	4.04	0.40	มาก
ภาพรวม		4.02	0.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมา

ได้แก่ ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

2. เทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบล ห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-2.754	-	0.490	-	✓
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	17.009**	0.000	✓	-
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	17.655**	0.000	✓	-
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	10.296**	0.000	✓	-
5. ประชาชนที่มีรายได้/เดือนต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	6.677**	0.001	✓	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีผลให้การปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ขาดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชนขาดการพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และขาดการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ขาดการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลายมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่

3.2 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ควรผลักดันให้พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และควรสนับสนุนเพิ่มทักษะให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น มีโครงการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเผยแพร่องค์ความรู้จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันสู่สาธารณชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว เป็นต้น สอดคล้องกับสมหมาย บัวจันทร์ (2551)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหัตถ์ 4 ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของการมาใช้บริการ และพื้นที่อยู่อาศัยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการวิจัยของปริยาพร โภธิผล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของนักศึกษาปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพวิถีการดำเนินชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐใน จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 5 ข้อ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ 1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจาก อายุที่แตกต่างกันของของบุคคล จึงทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของประสาน เจริญศรี (2558) ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการ แตกต่างกัน ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางท่อม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ทั้งการพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญา

ตนเอง รวมถึงการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในเรื่องเหล่านี้ ส่วนข้อเสนอแนะภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชนและพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ควรผลักดันให้พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และควรสนับสนุนเพิ่มทักษะให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย สอดคล้องกับที่พระณเดช ปคุโณ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบักหวาน ตำบลค่ายบักหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า สังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสัมพันธ์

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านยึดหลักความมีศรัทธาและศักยภาพของประชาชน ด้านทาน (การให้) แนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบล ห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า การให้ทานก็เป็นสิ่งสำคัญซึ่งพระภิกษุสงฆ์เราก็ควรทำเป็นแบบอย่างให้แก่ญาติโยม ซึ่งพระสงฆ์ในตำบลเรามีการแนะนำแล้วก็ชักชวนให้ญาติโยมรู้จักการให้และช่วยเหลือแบ่งปันแก่ผู้อื่น ทั้งให้ญาติโยมทำทานและที่ทางวัดออกไปให้กับชาวบ้านด้วย เหมือนกับว่าโยมก็มาทำบุญแล้วเราก็เอาอีกส่วนหนึ่งเนี่ยที่โยมเค้าร่วมกันทำบุญมาเนี่ยเราก็เอาไปแจกจ่ายให้กับญาติโยม ที่ในเขตชุมชน เขตหมู่บ้านเหมือนกับว่าเราได้ช่วยในสาธารณประโยชน์อีกทางหนึ่งด้วย 2. ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) พระก็ต้องเป็นแบบอย่างในการใช้คำพูดที่ดีซึ่งเป็นการปลูกศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลายทั้งที่มาทำบุญอยู่แล้วหรือไปพบปะภายนอกแต่คำพูดที่ว่านั่นก็ต้องเป็นคำพูดอันเป็นประโยชน์ ตามหลักสำคัญเลย ที่เน้นหนักก็คือหมายความว่าเราอยู่ด้วยกันเราต้องมีความสามัคคีกัน เราอย่าไปทะเลาะเบาะแว้งหรือให้เกิดการแตกแยก

กัน เหมือนกับว่าเรามีอะไรก็ให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พุทธแต่สิ่งที่ดีๆ เหมือนกับว่าไม่พูดที่จะทำร้ายหรือทำลายกัน มีอะไรก็มาปรึกษากัน ซึ่งแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้านก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องชี้แนะในทางที่ดีก็ถือว่าทุกวัดทำหน้าที่ทั้งหลายเหล่านี้อยู่แล้วด้วยกันด้วยการนำธรรมะมาแสดงทุกวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ตลอดถึงงานบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ 3. ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านอรรถจริยา (การประพฤติประโยชน์) การประพฤติประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์และก็เป็นบทบาทและหน้าที่โดยตรงเพราะเรามาบวชรับใช้งานพระพุทธศาสนาได้ทั้งการขัดเกลาตนเองให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้เสียสละทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเพราะพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนสมบัติของส่วนรวมที่จะจรรโลงให้สังคมนี้ขึ้นอยู่กับและร่วมเย็นรุ่งเรืองของการช่วยเหลือชาวบ้านคือการทำประโยชน์ให้แก่ชาวบ้าน เหมือนกับว่าเราเป็นชาวบ้าน เราอาศัยชาวบ้าน ชาวบ้านเข้ามาทำบุญตักบาตรให้เรา เราก็ช่วยเหลือเค้าตามกำลังให้เหมือนกับให้กำลังใจเขาแล้วก็ไปเยี่ยมเยียนเขาให้มีกำลังใจ 4. ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) การประพฤติตนสม่ำเสมอในการฝึกตนเองให้เป็นผู้ตั้งมั่นในคุณงามความดีที่ฝึกได้แล้วเมื่อเราฝึกตนดีแล้ว เราต้องวางตัวเป็นกลางไม่โอนเอน เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เราเป็นมาอย่างไรก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น ในหลักการทำงาน เราควรเข้ากับผู้อื่นได้หมด ไม่ว่าจะพระเป็นโยม เหมือนกับว่าเรามีใจที่เสมอภาค ช่วยเหลือกันทำงานร่วมกัน แนะนำแต่สิ่งที่ดี ด้วยการที่พระได้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ความประพฤติทางกายทางวาจาและทางจิตใจก็ต้องเป็นไปในทางที่ดีและสิ่งต่าง ๆ ที่พระภิกษุสงฆ์ได้กระทำอยู่แล้วนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งอันเป็นประโยชน์เกื้อกูลและก็ทำอยู่เป็นประจำเกือบทุกวัดเพราะถือว่างานที่ทำนั้นเป็นงานของพระพุทธศาสนาและงานของคณะสงฆ์ สอดคล้องกับพระสุนทร ธมมวโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็น ผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี มุ่งองค์ความรู้จากกรวิจัย (Body of Knowledge) ดังนี้

1. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักความมีศรัทธาและศักยภาพของประชาชน พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดเครือข่ายการเชื่อมโยงผู้คนเป็นเครือข่าย

2. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน พระสงฆ์มีโครงการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเอง มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นที่ตั้ง พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลปรองดอง สามัคคีกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ พระสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง

3. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเผยแพร่องค์ความรู้จากผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันสู่สาธารณชน พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา-อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนร่วมกัน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการศึกษา และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

4. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว เป็นต้น

5. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยยึดหลักและบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรม 1. ทาน (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างให้ทานต่อชุมชน) 2. ปิยวาจา (พระสงฆ์อบรมสั่งสอนอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแก่ชุมชน) 3. อตถจริยา (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างและผู้นำ

ในการพัฒนาชุมชน) และ 4. สมานัตตตา (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง ไม่แบ่งชนชั้น)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมสนับสนุนนวัตกรรมชุมชน โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการสร้างกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัดอย่างต่อเนื่อง โดยให้กองทุนนี้เป็นแหล่งทรัพยากรในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านพระธรรมและความรู้ทั่วไป เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางศาสนาให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนตามหลักบวรของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ประสาน เจริญศรี. (2558). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรียาพร โปธิผล. (2562). การพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักศึกษาปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐในจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณเดช ปคุโณ. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบักหวาน ตำบลค่ายบักหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากิตติ สุจิตโต. (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระสุนทร ธมมวโร. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมหมาย บัวจันทร์. (2551). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ 4* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน. (2567) . *แผนพัฒนาท้องถิ่น-องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน (อบต. ห้วยยางโทน) อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*. สืบค้น 4 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://huaiyangton.go.th/public/>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.